

Europos LIETUVIS

JAUNIMO METAI.

Nr. 43(935)

Londonas, 1966 metų lapkričio mėn. 1 d.

XX metai

SIBIRAS

Nepažįstame Juozo Požeros, bet, sprendžiant iš jo kelių aprašymų, turėtų būti jaunas, į nuotykius linkęs vyras. Kuris gi pradėjęs senti ar šiaip vyresnio amžiaus laikrastininkas trankytis po neapgyventą Sibiro taigą, šalčio spiginamas ir saulės kepinamas, uodų bei moskیتų kandžiojamas, ar nakvotų palapinėse miegamuosiuose maišuose ir atviroje taigoje ant avių vilnos veltinių? Tur būt, su įdomumu okupuotoje Lietuvoje buvo skaitomi jo geri reportažai iš kelių po enekų apgyventą kraštą prie Lenos, Tunguskos ir Jenisejaus upių. Grįžęs iš ten pavasarį, vasarą jis vėl danginosi į kalnuotąją Tuva ir vėl spausdina ilgus reportažus žinaninėje „Tiesoje“. Sunku net suprasti, kas jį ten traukia ir kodėl laikraštis siunčia. Tai ne kokia nors paprasta kelionė. Tuva yra Mongolijos bei Kinijos pasienyje, į kurį patekti reikia specialaus Maskvos leidimo. Tose srityse šiuo metu viešpatuoja didelė įtampa dėl rusų ir kinų kivių, galima sakyti, tikrą karą kovoti.

Kiekvieno atveju aišku, jog Požera pasiūstas į Sibirą ne savo tautiečių kapų ieškoti bei lankyti. Tik „vyresniųjų brolių“ žuvimo aplinkybės ir „vietos okupuotoje Lietuvoje aiškinamos, tikrinamos, registruojamos ir pranešamos jų giminiams“. Mat, jie yra „išvaduotojai“. Lietuviai Sibiro nevadavo ir nesiruošė vaduoti, nebent būtų priversti jį ginti. Mūsų broliai ir sesės savo kaulais nuklojo „vaduotojams“ kelią į laukinį ir neapgyventą kraštą.

O vertėtų Požerai, pasinaudojant pavėliais „Tiesos“ įgaliojimais ir reta proga, patyrinėti savo tautiečių pėdsakus beribėje taigoje. Juk nuo Krasnojarsko tėsės Jenisejaus paupiu tūkstančių lietuvių vilkstinės. Jie keliavo tai pat su partijos rekomendacijomis, tik ne kišenėse, o bylose. Tie dokumentai atvėrė jiems ne minkštus kailius išklotas svetimų jurtų duris, bet landynes, pilnas blakų, uelių ir kitokių parazitų. Juos lydėjo ne draugiški ir paslaugūs enekai bei tuviečiai, bet iki dantų ginkluotų sargybinių spyriai, keiksmų ir šūvių į pakaušį. „Vaisio“ ne kepta aviena su paskrudintais paplotėliais, bet dvokiančia žuvimi, suaižėjusia duona ir vandens sriuba. Girdė ne kvepiančią tuviečių arbatą su grietinele ir sviestu, bet rudą pelkių vandenį. Ir tie nelaimingi

žmonės, naktimis negalėdami užmigti, kaip ir Požera svajojo apie tolimą Lietuvą, apie vaikus, žmonas ir tėvus, kurių, deja, nekad nebeteško jiems pamatyti. Tarp negailestingos taigos augmenija paslėpę visus jų pėdsakus. Bet atminimas pasiliko. Daugelis enekų ir tuviečių tikriausiai prisimena liūdną lietuvių tremtinių likimą. Ar jie nieko Požerai nepasakojo apie jo tautiečius?

Savo reportažuose autorius apie tai nieko nerašo. Nė žodeliu jis neužsimena apie jokių tremtinių apskritai, lyg tose vietose visą laiką būtų viešpatavusi idiliška ramybė ir taika. Tiesa, ne tam jis savo laikraščio ir siūstas.

O pasidomėti savo tautiečių likimu Sibiro taigoje tikrai vertėtų. Lietuviai toks tyrinėjimas būtų daug vertingesnis ir galingesnis darbas, negu sovietinių karių žuvimo vietų ieškojimas ir jų kaulų rankojimas okupuotoje Lietuvoje. Krasnojarske, jo apylinkėse ir Jenisejaus upės pakrantėse, kuriomis laikrastininkas keliavo, dar tebegyvena ir tebevargsta tūkstančiai lietuvių. Iš jų galima sužinoti apie didelę gausybę pabaltiečių,ėjusių kryžiaus kelius, kentusių badą, šaltį ir amžinai suklupusių po tremties naštą. Tur būt, ir iš vietinių gyventojų būtų galima daug ką patirti. Požeros palydovas Kara — olas didelę staigmeną padarė keliautojui, pabardamas pluoštą žinių apie Miezėlaitį, kurį pažinęs iš jo raštų. Kodėl tuviečio dėmesį patraukė, būtent, Miezėlaitis, o ne kuris kitas sovietinis rašytojas? Ar dėl to, jog

V. SIDZIKAVSKAS Į TOL. RYTUS

Vliko pirmininkas V. Sidzikauskas spalio 25 d. išvyksta į Seulą (Korėjoj) dalyvauti Pavergtųjų Europos Tautų Seimo vardu ten įvyksiančią Azijos Tautų Antikomunistinės Lygos konferenciją. Grįždamas kelioms dienoms sustos Japonijoje, Tokio, kur japonų delegatai konferencijoje rengia Pavergtųjų Europos Tautų Seimo atstovų priėmimą.

Lapkričio 12 d. V. Sidzikauskas padarys pranešimą Los Angeles ALT skyriaus rengiamame lietuvių visuomenės susirinkime. New Yorkan V. Sidzikauskas grįš lapkričio 18 d. Jam išvykus, Vliko pirmininko pareigas eis vicepirmininkas S. Lušys. (E)

Kara — olo ir Miezėlaitio tėvynės likimai panašūs? Abi šalys maždaug tuo pačiu laiku tapo sovietinėmis respublikomis. O gal dėl to, kad tuviečiai anksčiau ir kitomis aplinkybėmis jau buvo sutikę lietuvių? Požera apie tai nepasakoja.

Sunku patikėti, kad jis, nors ir slapto mis, nesidomėtų savo tėvynainių likimu Sibire. Tiesa, už tą darbą jis nieko neuždirbtų, negašųmų tomis temomis joks sovietinis laikraštis nespauzdintų. Bet jis didžiai pasitarnautų mūsų tautos martirologijai ir apskritai istorijai. Tokia medžiaga ateityje turės neįkainojamos vertės. Juo labiau, kad yra suinteresuotųjų, kurie slepia, klastoja ir naikina nusi kaltimų prieš žmoniją ir prieš lietuvių tautą pėdsakus ir įrodymus.

Augustinas Upėnas

IŠ VLIKO VEIKLOS

Spalio 19 d. New Yorke įvyko Vliko tarybos posėdis. Tarybai buvo pateikti Vliko pirmininko, generalinio sekretoriaus ir trijų komisijų pirmininkų pranešimai.

Vliko pirmininkas, apibūdindamas tarptautinės padėties pasikeitimus, pranešė, jog patirta, kad Strassburge esančioje Patariamojoje Europos Taryboje daug metų veikusi Neatstovaujama Tautų Komisija būsimanti panaikinta. Daugiausia per šią komisiją su Patariamąja Europos Taryba glaudžiai bendradarbiavo Pavergtųjų Europos Tautų Seimas, kurio atstovai buvo kviečiami į metinius Patariamąsios Europos Tarybos posėdžius.

Vliko vicepirmininkas S. Lušys pateikė politinės ir teisios komisijos apsvartytą Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 50 metų sukakties minėjimo pagrindinių galrių projektą, kuris, drauge su laukiamais tarybos narių papildymais, bus pateiktas svarstyti lapkričio 26 d. New Yorke šaukiamame veiksnių pasitarime tuo reikalu.

Politinių jėgų telkimo ir jungimo komisijos pirmininkas B. Bieliukas pranešė, kad lapkričio 13 d. rengiamas tuo klausimu simpoziumas. Vliko valdybos narys A. Vedeckas pranešė apie veiksnių pasitarimų rengti komisijos darbą, o Vliko generalinis sekretorius J. Audėnas — apie kai kurių Vliko samatos pozicijų pakeitimus.

Rytų Lietuvos Rezistencinis Sąjūdis į šį Vliko tarybos posėdį atsiuntė naują savo atstovą, studentą Kęstutį Čižiūną. (E)

ATEISTINĖ BAZNYCIA

Prieš porą savaičių Vilniuje atidarė ateizmo muziejų — vienintelį tokio masto visame Baltijoje. Sprendžiant iš Cz. Standar (spalio 11 d.) aprašymo, muziejaus rengėjai sekė panašaus Leningrado muziejaus pavyzdžiui ir iš jo yra gavę daug eksponatų. Būdinga, kad vilniškas muziejus vadinamas ateizmo, o leningradiškas — religijos muziejaus vardu. Iki Chruščiova susiprato, kad bolševikams geriau apsimoka per daug nesigarsinti savo antireligiškais veiksmais, visi tokios rūšies muziejai Rusijoje buvo antireligiškai muziejai. Pavadinimus pakeitė maždaug prieš 12 metų.

Vilniškame muziejuje altoriaus vietoj yra didžiulis vitražas, vaizduojas Kazimiero Liščinskio veikalo („apie Dievo nebuvimą“) sudėtingo akto. (Liščinskio tema yra ir A. Račiūno opera „Saulės mėsos“).

Tik to „altoriaus vietos“ paminėjimu teprasitaria, kur tas muziejus įrengtas. Šiaip jau duodamas tik adresas: Gorkio g. 74. Tai šv. Kazimiero bažnyčia. (Prieš keletą metų joje buvo sanitarinės technikos gaminių paroda, ir tad to vietoj buvo išdėstyti tualetų įrengimai).

Buvusioj bažnyčioj įrengto ateistinio muziejaus direktorius yra buvęs kunigas J. Markonis. (E)

PIANISTO A. SMETONOS KONCERTAI

Pianistas Antanas Smetona pradėjo koncertų kelionę rugsėjo 30 d. Tą dieną jis davė recitalą Šopeno, Bethoveno ir Šuberto sonatų Hannoverio miesto halėje Beethovensaal. Pasisekimas buvo didelis, recenzijos-kritikos buvo visų trijų didžiausių laikraščių labai geros.

Mūsų virtuozas skambino spalio 15 d. Frankfurte, spalio 22 d. Hagene, spalio 23 d. Bremene, spalio 29 d. Osnabrucke.

A.a. ANTANUI JABLONSKIUI mirus,

gilia užuojautą reiškiam poniai Bradforde ir dukrai Reginei Kirkpatrick Kanadoje.

Traškų šeima

DARBININKAS IR GAMINIAI

Vilniaus elektros skaitiklių gamyklos direktorius pareiškė Tiesos pasipiktinimą užsienio lietuvių spaudoj pasirodžiusiu pasakojimu apie tos gamyklos veikimą. Esą, „kartais tenka išgirsti priešų balsus, kurie plūdumu palydi mūsų laimėjimus... Naivu būtų iš priešų tikėtis pagyrimų. Tačiau keista, kaip gali sveiko proto žmonės, neatsizvelgdami į nieką, užsispyrusiai tvirtinti, kad ten, kur balta — juoda, ir atvirkščiai“.

Tuo išsitarimu direktorius — ir tie, kas už jį tą pasipiktinimą rašė — pasirodė skaitė užsienioje išsėmanti lietuvių laikraščius, bet neskaityd toj pačioj spaustuvėj, kaip ir Tiesa, spausdinamo Czerwony Sztandar. Juk ne „priešai“, o komunistų partijos lenkiškas organas vilniškius elektros skaitiklius pavadino „juodais vilniškais“, ir tas laikraštis pateikė visą eilę duomenų apie tą įmonę, gaminančią gana prastus skaitiklius.

Direktorius didžiulioji, kad jo meistras net bulgarus išmokė skaitiklius gaminti. Bet Cz. Sztandar tvirtino, kad tie mokiniai

pralenkė mokytojus ir net jie gamina geresnius skaitiklius, negu Vilniuje.

Direktorius ir jo straipsnio rašytojai nenuginčijo iš Cz. Sztandar pateiktų duomenų aiškios išvados, kad „didžiaiai tėvynei“ apsimokėjo Lietuvos darbininkų rankomis gamintais sau skaitiklius, tegu ir labai gerus: už darbą ji moka tik septintą dalį gaminio savikainos. Jie net papildė tuos duomenis, dar ir iš kitos pusės nušviesdami, kaip Maskvos kapitalui tokia įmonė naudinga. Sako, užpėnai per vienerius metus ši įmonė davė produkcijos 5 rublius 51 kapeiką nuo kiekvieno rublio pagrindinio kapitalo. O šįmet jau kiekvienas įdėtas kapitalo rublis davė 7 rublius vien pirmajam pusmetį! Prekinė produkcija per tą laiką padidėjo 51,3 proc., o darbininkų atlyginimas per ketverius metus tepakeltas 6,3 proc. Maskvos kapitalui ir jo advokatams tai atrodo balta, bet Vilniaus darbininkams — ne.

(E)

VYSKUPAS P. BRAZYS SKANDINAVIJOJE

Vysk. Dr. Pranas Brazys, Europos Lietuvių Sielovados viršininkas, lankėsi rugsėjo mėnesio pabaigoje ir spalio pradžioje Skandinavijos kraštuose: Švedijoje, Norvegijoje ir Danijoje. Ten aplankė tautiečius ir užmezgė ryšį su vietos dvasine ir pasauline valdžia.

Spalio 16 d. vyskupas dalyvavo Stuttgar-to lietuvių sąskrydyje.

VYSKUPO KONSEKRACIJA

Hildesheimio katedroje buvo pašventintas vyskupas Dr. Adolfas Kindermannas, dielis lietuvių ir visų pabėgėlių bičiulis. Jo šventimuose dalyvavo ir mūsų vyskupas Dr. Pranas Brazys, kun. Dr. Jonas Aviža, kun. Vladas Salaviejus ir kun. V. Šarka. Lietuvių delegacijoje buvo muzikas Valteris Banaitis, Arvydas Lingė, Jonas Valaitis, Milda Flinderytė ir Nijolė Olišauskaitė. Lietuviai įteikė naujam vyskupui lietuvišką kryžių, padarytą St. Motuzo, ir didelę puokštę gėlių.

Pasėlių kiekiai

Šį rudenį Lietuvoj pasėta rugių ir žieminių kviečių 475 tūkstančiai hektarų. Paskutinio Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio vidurkis (beveik 15 proc. mažesnė teritorijoje, be Vilniaus krašto) buvo 666.700 ha, o paskutinio penkmečio (1936-40) — 676.800 ha. 1937 metais rugių ir kviečių (žieminių) 15 proc. mažesnėje negu dabar teritorijoje buvo pasėta 716 tūkstančių hektarų. (E)

Statybinių medžiagų įmonė

Jau parengti projektai ir netrukus žadama statyti Jurbarko gelžbetonio ir fibrolito gamyklos. Šiose įmonėse bus gaminamos Lietuvos reikalingos statybos medžiagos. Gamyklos pradedančios veikti jau ateinančiais metais. (E)

TAS PATS ADRESAS

LIETUVIŲ NAMŲ AKCINĖ BENDROVĖ leidžia „Europos Lietuvį“ — užsakykite jį savo bičiuliams.

Ji turi Nidos Knygų Klubą, kuris leidžia lietuviškas knygas. Pasiųskite pasirinktą knygą bent švenčių progoms tiems, kurie nėra nariai. Ji leidžia sieninius kasdienius pūlėjusius kalendorius su pasiskaitymais. Norėtume galvoti, kad jie galėtų kaboti kiekvieno lietuvių namuose.

LIETUVIŲ NAMŲ AKCINĖ BENDROVĖ taip pat turi SIUNTINIŲ SKYRIŲ.

jei jums reikia aprūpinti gerasis dalykais savo brangius artimuosius Lietuvoje. Jeigu jūs norite ką nors pasirinkti pasiųsti pagal katalogą — paprašykite katalogo, ir jis bus jums pasiųstas. Jeigu patys turite pagėdavimų, ką reikėtų pasiųsti, — rašykite rudenį, žiemą, pavasarį ar vasarą, ir viskas jums bus sutvarkyta, ir jūs artimieji neturės ko bartis, ir jūs patys būsite patenkinti.

Per Lietuvį Namų Akcinę Bendrovę užsisakę siuntinį, ramūs galėsite miegoti, nes nereikės galvoti, kad kas nors gali vietoj medžiagų pridėti skudurų!

O visiems tiems dalykams vienas ir tas pats adresas:

LIETUVIŲ NAMŲ AKCINĖ BENDROVĖ 1 LADBROKE GARDENS, LONDON, W.11

Septynios DIENOS

ATSISVEIKINIMO VAINIKAI

Prieš išvažiuodami iš Sov. Sąjungos, 50 kiniečių studentų atvažiavo į Raudonąją aikštę, prasiveržę pro policiją ir padėjo vainikus prie Lenino mauzoliejaus ir Stalino kapo. Išvažiavo dainuodami „Rytai yra raudoni“.

Vainikai tuoj buvo pašalinti. Studentai, kuriems įsakta išvažiuoti iš Sov. Sąjungos, dėvėjo vadinamosios raudonosios gvardijos raiščius ant rankovių.

DR. SUBANDRIO NUTEISTAS MIRTI

Indonezijos karinis tribunolas nuteisė mirti savo buvusį užsienio reikalų ministrą Dr. Subandrio. Jis buvo apkaltintas suokalbiumu nurodžius valdžią.

Dr. Subandrio olandų ir japonų okupacijų metais kovojo už savo krašto nepriklausomybę, o nepriklausomoje Indonezijoje ėjo žvalgybos viršininko, ministerio pirmininko pavaduotojo, užsienio reikalų ministerio ir kitokias aukštas pareigas.

KAS NORI PULTI?

„Komsomolskaja pravda“ rašo, kad užsienio žurnalistai komunistai esą labai susirūpinę Kinijos sostinėje Pekinge raudonosios gvardijos mitingę pasakytomis antisovietinėmis kalbomis. Jose buvę grasinama Sov. Sąjungai.

Sov. Sąjunga savo ruožtu yra sutraukusi nemažą kariuomenę į pasienį, dalį paimdama net iš R. Vokietijos.

P. AFRIKA ĮSPEJA J. TAUTAS

J. Tautos išskeltas pasiūlymas atimti iš Pietų Afrikos mandatą, pagal kurį ji dabar valdo pietvakarių Afrikos teritoriją.

P. Afrikos vyriausybė įspėjo J. Tautas, kad ji išstos, jei taip būtų nutarta.

O amerikiečių laikraštis „Washington Post“ užsipuolė J. Tautose Afrikos — Azijos kraštų balsais priimtąją rezoliuciją, kurioje smerkiami britai, kad tariasi su Rodezijos vyriausybe.

SAUSRA SUPAINIOJO REIKALUS

Bihare ir kitose Indijos vietose buvo didelės sausros, dėl to bado grėsmė tebesiaučia.

Indija labai susirūpinusi, kad ji išsvetur gautų tiek maisto, kiek bus reikalinga, nes jau ir šiuo metu yra badu mirstančių žmonių.

SUNKUMAI VYRIAUSYBEI

Kadangi V. Vokietijos vyriausybė nori pagal naująjį biudžetą pakelti mokesčius ir tuo būdu išbristi iš skolų, ligi šiol su krikščionimis demokratais koalicijoje buvę laisvieji demokratai pasitraukė iš vyriausybės.

Manoma, kad vyriausybė nebegalės išlaikyti ir turės būti keičiama.

BUS DAR GREITESNI

Japonijos greitieji traukiniai jau dabar yra patys greičiausi pasaulyje — ilgesni kaip 320 mylių tarpą tarp Tokio ir Osakos nuvažiuoja per 4 valandas, pasiekdami iki 125 mylių greitį per valandą.

Bet apie 1970 m. Japonijos greitųjų geležinkelų vidutinė greitis bus apie 155 mylių per valandą, o įsibėgėjusio — 165.

ITALIJA PIRKS DUJAS

Italija veda derybas dėl Sov. Sąjungos dujų. Dujų vamzdžiai būtų praversti per Vengriją ir Jugoslaviją į Triestą.

DENVERIO SUKILIMAS PLECIASI

Denverio miesto šeiminkė JAV susiorganizavo ir nutarė boikotuoti didžiulias parduotuves, kad jos labai kelia kainas.

Šis žygis joms pasisekė — prekybininkai numušė kainas. Bet sukilimas persimetė į kitus JAV ir net Kanados miestus.

NEDARBAS PALIES APIE 400.000

Britų profesinės sąjungos susirūpinusios dėl galimo nedarbo, kuris didėja, kai vyriausybė ėmėsi varžomųjų priemonių.

Finansų ministeris Callaghanas parlamente pareiškė, kad bedarbių skaičius gali pasiekti 400.000.

PREZIDENTAS ADJUTANTO ATSIMINIMUOSE

Iš visų Lietuvos prezidentų pačiu laimingiausiu reikia laikyti Antaną Smetoną ir ne vien dėl to, kad jam ilgiausiai teko valdyti kraštą ir vykdyti jame savo sumanymus. Žiūrėkite, kiek jam pažinti turėjome ir dabar vis susilaukiam naujos literatūros! Dar Lietuvoje, kol jis valdė, apie jį buvo parašyta knygelių. Iz. Kisinas buvo sudaręs plačią jo raštų bibliografiją ir bibliografiją. I knygas buvo surinkta jo jo publicistika ir kalbos. O čia, svetur, A. Merkelis parašė didžiulę monografiją apie jį. Nepatenkintas toje monografijoje nušviestais dalykais, J. Augustaitis parašė platesnę [kritikinę] apžvalgą, kitaip pristatydamas kai kuriuos A. Merklio iškeltuosius dalykus ar pateikdamas naujų faktų. Tas J. Augustaitis pasisakymas buvo perleistas per „Naujų“ dienraštį, o dabar teko skaityti pranešimą, kad ir atskira knyga išleista. O J. Bachunas dabar išleido Vaclovo Šliogerio atsiminimus **Antanas Smetona, žmogus ir valstybininkas** (187 psl., kaina 2 dol.).

V. Šliogeris yra buvęs mūsų kariuomenės pulkininkas, ir 1935 - 1937 metais jam teko tarnauti prezidento rūmuose — būti prezidento asmens adjutantu. Vadinasi, jis pažinojo prezidentą gana iš arti ir ne vien tik prezidentą, bet ir jo šeimą bei aplinką. Tas pažinimas ir paskatino pulkininką rašyti atsiminimus. Be abejo, parašydamas atsiminimus, pulkininkas atliko gerą darbą. Tokį pat gerą darbą atliko ir knygos leidėjas J. J. Bachunas, didelis prezidento gerbėjas ir globėjas, nes A. Smetona jo farmoje kurį laiką net gyveno, kai atvažio į JAV. Gerą darbą atliko autorius ir leidėjas, nes apie reikšmingus žmones reikia surinkti ir paskelbti visą galimą medžiagą.

Kai mes dar vis nepajėgiame ir iki šiol vienodai vertinti savo buvusį prezidentą ir jo valdymo laikus, aišku, iš dalies ir dėl to vis dar daugėja apie jį literatūros, bet ji padeda geriau nušviesti buv. prezidento asmenį ir laikotarpį.

Šių atsiminimų autoriaus V. Šliogerio požiūris į prez. A. Smetoną, aišku, yra vien teigiamas. Bet prezidentas iš tos knygos iškyla ne tiek kaip valstybininkas, kiek kaip žmogus, kurį jo adjutantai bent trejetą metų teko matyti važiuojantį atostogų, lankyti kurių nors pažįstamų, medžioti ar priimančių pas save užsienio diplomatų ir savus pareigūnus — ministrus, aukštuosius karius. Žodžiu, iš jo atsiminimų prezidentas iškyla daugiau ne kaip kasdieninis žmogus, bet kaip pats vyriausias savo užimamąja vieta valstybėje žmogus, tačiau toje rutinos aplinkoje, kuri buvo susidariusi prezidentūroje ar kurios laikėsi prezidentas. Dėl to sakytume, kad iš tos rutinos sunku atpažinti pilniau žmogų kaip žmogų ir prezidentą kaip valstybininką.

Tačiau gerai, kad autorius nupaskojo mums ir tuos rutinos atvejus, nes visuomenės buvo pamatomi ir žinomi tik kai kurie, tik patys viešiausi dalykai. Be to, jau daug metų nebeturime prezidentų, nebėra ir tos su jais susijusios rutinos, ir

daugelis plk. V. Šliogerio užrašytųjų dalykų yra jau beveik tolimes, mažai kam žinoma, praeitį atskleidžianti istorija.

Plk. V. Šliogeris didžiąją dalį laiko praleisdavo prezidentūroje. Todėl jis puikiai žino, kaip prezidento žmona elgdavosi, kai susirgavo jos vyras ar kas nors iš tarnautojų, kaip ir ką ji proteguodavo, ką šelpdavo, kaip šeiminkaudavo. Žino, kada prezidentas guldamas ir kada keldavosi, kada išsėdavo. Važinėdamas su prezidentu tai kur nors svečiuose, tai atostogų į Palangą ar į Užulėnius, jis dar yra išlaikęs atmintyje, kada ir kuriose stotyse ir pagaliau kas pasitikdavo prezidentą, kas jį kur sveikindavo. Deja, šiuose rutinos atpasakojimuose esama ir labai nebūdingų ar gal, pasakytume, neįdomių dalykų. Jie neįdomūs, be abejo, dėl to, kad rutina niekada neįdomi. Atremdamas kadaise skludusius gandus, kad prezidento žmona proteguodavusi savo pažįstamus, plk. V. Šliogeris, pvz., tvirtina, kad taip nebuvo, kad ji rėmusi kaip tik „mažus“ žmones, neturėjusius stipresnių pečių Kaune ir reikalingus lito ar darbo. Mes galime galvoti, kad tokia praktika vis tiek buvo negera, tačiau įdomu žinoti, kad taip buvo. Taip pat įdomu, kokius pomėgius turėjo prezidento žmona (sako, mėgdavo teatrą, kiną, preferansą) arba prezidentas (sako, mėgo rūgštų pieną su bulvėmis ir retkarčiais palošti 66, bet ne iš pinigų). Deja, kai studentų korporacijos ir draugijos, skautai, šauliai ar jaunalietai tam tikromis progomis eidavo sveikinti prezidento, tai jau būdavo gal ir iš šalies, ne paties prezidento įvesta rutina, bet toli gražu neatskleidžianti tikrųjų santykių tarp valdančiųjų ir valdomųjų, nors šių atsiminimų autorius plk. V. Šliogeris ir su šiltu entuziazmu apie tai tebekalba. Tokia pat rutina yra ir tai, kad katedron įeinantį prezidentą prie durų pasitikdavo arkivyskupas ar vyskupas su diеле palyda, paimdavo po baldakimu ir taip eidavo iki altoriaus, arba kai atostogų vykstantį pakėlė stotyse sutikdavo administracijos pareigūnai, igulų viršininkai, daug gyventojų ir moksleivių ir būdavo jam įteikiama gėlių. Tokie dalykai neatskleidžia tikrųjų žmoniškų santykių. Daug gražiau jau žmogų pristato tasai rūgštus pieno pamėgimas ar valstybininko požiūris į socialinių klausimų sprendimą tasai knygoje pateikiamas atsitikimas, kai prezidentas labai susidomėjo mokinuko prašymu duoti jam 20 litų pašalpos batams ir knygomis nusipirkti. Kas gi būtų atsitikę, jei visi neturtingi mokinukai būtų pradėję rašinėti prezidentui prašymus ir maldauti pašalpų? Tokių neturtingų Lietuvoje buvo daug, ir valstybinė politika būtų reikalavusi jų reikalų sprendimo per prezidento adjutantą ar per prezidento žmoną. Tačiau tiek to.

Kaip buvęs karys, plk. V. Šliogeris kiek plačiau aptaria prezidento A. Smetonos santykius su kariuomenės vadovais. Kariuomenė A. Smetoną pastatė prezidento vietoje, ji ir po to yra bandžiusi ruošti sukilimus, dėl to ir ją turėjo būti kreipiamas dėmesys. Bet pasirodo, kad kariuomenėje

nebuvo žinoma, kas tikrasis viršininkas, ir dėl to kildavo nesutarimų ir nesupratimų. O galimų sukilimų baimė, kaip spėja V. Šliogeris, versdavo tautos vadus viadui tiems tiek lėšų, kiek prašo, nors J. Tūbelis buvęs įsitikinęs, kad mes vis tiek patys vieni neapsiginsime, jei didelis kaimynas pultų, dėl to daug prasmingiau būtų ginkla vimosi lėšas mažinti ir daugiau skirti mokykloms ir krašto ūkinei gerovei kelti. Kadangi gen. S. Raštikio laikysena ir veikla labai prieštarina aptarinėjama, tai V. Šliogeris ir dėl to pasisako, pateikdamas, ką žino ir kokias išvadas galėtų daryti.

Kaip buvęs karys, V. Šliogeris pakaltina gen. S. Raštikį ir kitus kariuomenės va-

dus, kad jie lemiamomis valstybei valandomis neatliko savo pareigų. Kai 1939 m. nutarta paskubom demobilizuoti kariuomenę, gen. V. Nagius — Nagevičius įspėjęs, kad tai reiškia, jog Lietuva žus. Svarbiausias demobilizacijos motyvas buvęs tas, kad mobilizuotos kariuomenės išlaikymas per brangiai kainuoja — net 10 milijonų mėnesiui. Kai sovietai atsiuntė ultimatumą, tai gen. Raštikis su gen. Vitkausku ir su kai kuriais ministrais taip pat nepalaikė prezidento nuomonės, kad reikia priešintis.

Lietuvos anuometine praeitimi ir jos vadais besidomintieji, be abejo, patys pasikaitys šią knygą. Pasiskaityti ji verta vis tiek, ar būtom dėl kai kurių dalykų kritikas, ar galvotum net, kad viskas šimtaprocentiškai taip ir turėjo būti.

Knygą iliustruoti panaudota net ir gana reti, tur būt, keletas ligi šiol dar niekur nespausdintų fotografijų.

K. Abr.

Vaclovas Šliogeris

Nesuprantami dalykai

Visai nesuprantamu dalyku laikau 1939 m. rudenį atliktą mūsų kariuomenės dalinę mobilizaciją ir po poros savaitių jos demobilizaciją. Tais metais rugsėjo 17 d. šešingiai ir „žaišiu“ greičiu įvykdyta dalinė kariuomenės mobilizacija. Visa puikiai atliktą, bet būtų buvę dar geriau padaryta, jei būtų buvusi įvykdyta pilna mobilizacija. Tiksliai nebeprisimenu, bet jau turėjome apie 100.000 vyrų jėgą, su kuria turėjo skaitytis ir didesnis kaimynas. Tačiau spalio 2 d. paskelbta demobilizacija ir įsakyta tai įvykdyti galvotrukčiais per tris dienas, neturint demobilizacijos plano. Keistu sutapimu, tą pačią dieną Lietuvos delegacija, vadovaujama užsienio reikalų ministro J. Urbšio, ir toje delegacijoje dalyvaujant kariuomenės vadui gen. St. Raštikiui, išvyko Maskvon sovietų primestų derybų dėl Vilniaus perdavimo Lietuvai ir sovietinių igulų įvedimo Lietuvon. Sovietams spaudžiant, sutartis pasirašyta spalio 10 d. Lietuva gavo Vilnių, bet už tai į ją įvygiavo sovietų igulos. Kodėl derybų metu įvykdyta mūsų kariuomenės demobilizacija, visur tylima. Mūsų vyriausybės nariai ir net dalis visuomenės žinojo apie panašias sovietų „derybas“ dėl bazių su latviais ir estais, turėjo apie tai žinoti ir kariuomenės vadovybė. Juk turėjo būti aišku, jog panašūs dalykai ir mūsų laukia.

Reikia manyti, kad ne tik krašto apsaugos ministras gen. St. Raštikis dalyvavo vyriausybės posėdyje, kuriame buvo nutarta kariuomenę demobilizuoti. Kodėl nei krašto apsaugos ministras, nei kariuomenės vadas nesipriešino demobilizacijai?

Nepasako priežasties ir gen. St. Raštikis savo atsiminimuose. Negana to. Prieš prasižėdant Vokietijos — Lenkijos karui, 1939 metų rugpjūčio 23 d. Maskvoje sovietų užsienio reikalų ministras V. Molotovs ir Vokietijos užsienio reikalų ministras J. von Ribentropas pasirašė nepuolimo sutartį ir prie jos prijungė slapto protokolą, pagal kurį Lietuva pateko Vokietijos įtakos sferon, o jau rugsėjo 28 d. tie patys ministrai

sudarė naują „Draugiškumo ir abišalės pagalbos“ sutartį, kur slapstasis protokolais pakeistas ta prasme, kad Lietuva įstumiama į Sovietų Sąjungos įtakos sferą, tik pietų vakarinė dalis numatoma prijungti prie Vokietijos. Argi jau taip mūsų vyriausybė ir kariuomenės vadovybė visai nieko nežinojo apie tas derybas ir susitarimus? Nesinori tikėti. Labai gerai prisimenu, kad vyresnieji karininkai tiekimo valdyboje ir vyr. kariuomenės štabe patylosis šnekėjo, kad Maskvoje einančios slaptos derybos mūsų sąskaiton. O čia spalio 2 d. krašto apsaugos ministras gen. K. Musteikis skubiai susaukė visus kariuomenės tarnybų viršininkus su tiekimo viršininku gen. Z. Gerulaičiu priešakyje ir jiems pareiškė: „Šiąnakt ministrų kabinetas nutarė kariuomenę demobilizuoti. Priežastis — mobilizuotos kariuomenės išlaikymas brangiai kainuoja, apie 10 milijonų litų mėnesiui, todėl mūsų valiutos pastovumo išlaikymo sumetimais ir nutarta demobilizacija“. Tada atsistojo sanitarijos tarnybos viršininkas gen. Vl. Nagius-Nagevičius ir ministrui tarė: „Pone ministrei, jei demobilizuosime kariuomenę, tai Lietuva žus. Argi lito kurso pastovumo išlaikymas toks svarbus, kad norima rizikuoti Lietuvos laisve?“. Jam atsakydamas prašo apsaugos ministras gen. Musteikis pareiškė, kad jis nieko negalys padaryti, nes tai esąs vyriausybės nutarimas ir mes privalome tą jos nutarimą drausmingai įvykdyti. Nežinau, ką pasakė kariuomenės vadas gen. St. Raštikis susauktiems rikiuoties vadams ir savo vyresniesiems štabo karininkams, tačiau gerai žinau, kad daugumas kariuomenės štabo ir tiekimo valdybos vyresniųjų karininkų buvo pasipiktinę ir vyriausybę, ir krašto apsaugos ministrą, ir kariuomenės vadą, kad Lietuvai tokiu pa vojingiu momentu buvo demobilizuojama kariuomenė ir tuo pačiu mūsų jėgos silpninamos. Ir man visai nesuprantama demobilizacija. Nenoriu tikėti, kad lito pastovumas buvo lemiamas veiksnys. Turėjo būti (Nukelta į 3 psl.)

POP. JONO ĮVYKIAI IR MINTYS

Būrelis veiklių moterų, priklausančių Kat. Akcijos grupei, garsiai dalinasi savo įspūdžiais, kai popiežius atėjo į audiencijų kambarį. Tačiau jo pasirodymas jų nenuitildė, ir jis sudraudė jas šiais žodžiais:

— Lengva suprasti, kad mes pas save turime daugybę levos dukterų, kurios pačios leidžiasi pastebimos, negalėdamos suvaldyti liežuvių. Aš stengiuosi garsiau kalbėti.

Kai, nepaisydamos to, moterys ir toliau kuždėjosi, jis pasakė:

— Jei jūs nenutilsite, būsiu priverstas tuojau jus palaiminti ir grįžti į savo kambarį.

Kartą darbininkų parapijoje Jonas XXIII kalbėjo apie Jėzaus atradimą šventykloje:

— Juozapas nieko nekalbėjo, — jis buvo vyras. Tačiau Marija viską pasakė. Ji buvo moteris, o moterys visuomet kalbės.

Puotos metu Apaštališkasis Nuncijus Prancūzijai buvo pasodintas šalia šaunios ponios, kurios suknios iškarpą buvo negailestingai gili.

Kai buvo patiekti vaisiai, jis pasiūlė jai obuolį, kurį laikė rankoje. Ponai nustebo tokiu jo mostu, Mgr. Roncalli pridūrė:

— Madame, paimkite, prašau! Tik po to, kai Ieva suvalgė obuolį, ji pastebėjo esanti pusnuogė.

Kitų pietų metu svečias paklausė nuncijų:

— Monsignore, kaip jūs jaučiatės, kai yra moterų su labai giliomis iškarpomis? Dažnai tai net skandalinga!

— Skandalinga? Dėl ko? — atsakė Mgr. Roncalli. — Kai yra moteris su didele iškarpa, svečiai į ją nežiūri. Jie žiūri į Apaštališkąjį Nuncijų, stebėdami, kaip jis tai priima...

Parengė J. K.

BALTARAGIO MALŪNO INSCENIZACIJA

Kauno valstybinis dramos teatras rengiasi šį sezoną vaidinti K. Borutos „Baltaragio malūno“ inscenizaciją. Teatro meno vadovai ir aktoriai iš plokštelių yra susipažinę su B. Pūkelevičiūtės, Montrealio lietuvių dramos teatro atliktąja to kūrinio inscenizacija. (E)

Raganos ir raganiai

(4)

Ji dar apkalbėjo Dovydą Puscį, gyvenantį Jos Malonybės ponios Smetienės Gintinių sodžiuje, kad jis ir Raitarą paraganavo, senas raganas, moka viską, ką ir aš; ji dar apkalbėjo Kazimierą Viršienę, jog moka, iš šalnų sniegą suritinsi ir gniužulą, ledus, krušas padaryti ir javus visokius išmušti; ji apkalbėjo Adovienę su dukteria Ieva, gyvenančias J.M. kunigo Siemaškos valdžioje, tuose pačiuose Dirvėnuose, — ragana iš seno, viską moka, apie kitas dukteres, ar moka ar ne, nežino; ji dar apkalbėjo Petrienę Ližikienę iš Kirklių, kuri būtų reikalui, eidama prie komunijos, ostiją į skepetą iš burnos išsiėmusi suvyniojo ir na mo parsinešė. kai dar gyvas buvo velionis kunigas Jedzevičius, Luokės kamendiorius, ir dar, kad kai lietaus debesys rinkdavosi, tai ji iššluodavo kiemą ir, atsiplėšusi ligi nuogo kūno, rūbus ant galvos užsiversdavo, o debesys nuo to į šalį išsikirstydavo, ta pati Ližikienė nuo akmenų samanas rinko, vabalus virė būtų reikalui, — tą viską ji tiek gera valia, tiek tortūrose ir paskutiniame gyvenimo tarpnyje nepakeisdama tvirtino. Tų pačių metų birželio mėnesio trisdešimtą dieną J.M. ponas Daškevičius seniai ir dabar apkalbėję savo pavaldinio kampininkę, kuri buvo pabėgusi į Varnius, ten suieškojęs, ir tortūras atidavė; Butvilos, J.M. ordino panų urėdo, leidimu, ji pirma laisvu noru, paskui tortūrose būdama prisipažino, kad moka raganauti, o paskui ap-

kalbėjo minėtąjį Kuzmą, sakydama: mane mokė ir pats moka raganauti, turėdamas ant ko piktumą, per alų, degtinę, valgi žmoniems ligą, džiūsną, mirtį, nelaimę moka raganavimais įvairyti, nes yra mūsų vyresnysis. Raganauja javus, miškus, vandenį, veiksmais ir akių pažiūrėjimu. Tiek žmones, tiek gyvulius, ką panori. Ji dar apkalbėjo Kotryną Riškevičiūtę, kuri taip pat moka raganauti žmones, miškus, javus ir vandenį. Ji dar apkalbėjo Baltramiejienę Lesikienę, Kirkliuose gyvenančią, ta moka, vandens prie vandens iš puodo į puodą pridėdama, gaminti vaistus, kuriuos pati žino, o paskum tuo vandeniu javus šlakstydamas gadindavo, ji dar apkalbinėjo Kazimierienę Uikšienę, kuri rasą rinko nuo žolynų, nuo medžių, o paskum ant žmonių, ant javų, ant gyvulių šlakstydamas gadino, prie to rinkimo ir gadinimo buvo minėtasis Kuzma, kaip vyresnysis, mokydamas, ir Liucija Baltramiejūtė Namšūtė iš Kirklių sodžiaus kartu su mumis buvo ir taip raganauja, kaip kitos. Ji dar apkalbėjo Dovydą Puscį iš Gintinių sodžiaus, kad iš seno raganius, su Kuzma yra mūsų vyresnieji, daugiau raganauti moka ir mus komanduoja, ką patys nori, tą raganauja ir mums leidžia. Ji dar apkalbėjo Juozapienę Šlapokienę su dukteria, kad pernai metais švento Jo no naktį Šlapokienė su dukteria iš savo namų pro Kirklių sodžių su mumis draugėjęs į Šatrijos kalną skrido, o šiemet nežinau, nes kai Kuzmą suėmė, aš iš baimės pabė-

gau. Ji dar apkalbėjo Vasiukienę, senę, gyvenančią Pašatrijų, J.M. ponios Naruševičienės valdžioje, kuri moka raganauti; žmo nes apdainuoti, kad visokiom ligom sirgtų, kaip ir kitos moka. Ji dar apkalbėjo Jonienę Gedžiuvienę, kuri moka raganauti kaip ir kitos, ta laikinai yra paleista priesaikos laido. Ji apkalbėjo našlę Skerdienę, J.M. ponios Belazarienės pavaldinę, gyvenančią Beržinėnuose, ir ta rasą rankioja į puodus, javus šlakstydamas gadina ir žmonėms kenkia. Ji dar apkalbėjo Karkienę jaunąją iš Luokės miestelio, kuri, turėdama piktumą ant kaimynų ir kitų, su alumi, su valgiu apduoda ir visaip gadina, ir akimi nužiūri. Ji dar apkalbėjo Abromienę, senę zakristijonienę, kuri moka tą patį viską, kaip ir Karkienę raganauti. Ji dar apkalbėjo Varnių mieste gyvenančią Zacharijošienę Graubauskienę, senę, kuri moka raganauti žmones, javus, gyvulius, ką nori. Tą patį dieną, birželio trisdešimtąją, pagal viršminėtųjų apkalbėjimą, buvo atiduota į tortūras Liucija Namšaitė iš Kirklių sodžiaus, prisipažino, kad moka raganauti. Pirmiausia apkalbėjo minėtąjį Kuzmą, kad yra iš seno raganius, su Kuzma yra mūsų vyresnieji, daugiau raganauti moka ir mus komanduoja, ką patys nori, tą raganauja ir mums leidžia. Ji dar apkalbėjo Juozapienę Šlapokienę su dukteria, kad pernai metais švento Jo no naktį Šlapokienė su dukteria iš savo namų pro Kirklių sodžių su mumis draugėjęs į Šatrijos kalną skrido, o šiemet nežinau, nes kai Kuzmą suėmė, aš iš baimės pabė-

Lietuvos praeities tyrinėtojas kun. Liudvikas Adomas Jucevičius, be kita ko, yra paskelbęs keletą bylų aprašymų, kuriose buvo svarstomas ir sprendžiamas raganų ir raganų klausimas. Tie jo dokumentai paimti iš Šiaulių Ekonimijos ir Ašėdžių archyvų.

Liucija apkalbėjo Šlapokienę ir dukterį Magdeloną, abi moka raganauti, pernai buvo nukridusios į Šatriją su kibirkštėmis viršum kitų švento Jono naktį. Ji dar apkalbėjo Luokės Jurgienę Kukšienę, mėsinių kiene, kuri moka raganauti ir sėbrystę laiko su kitom. Ji apkalbėjo ordino panoms priklausančią Girkantą Mataušienę Trabienę, moka raganauti ir vyrą savo nunuodijo, kuris numirė, o pati su bernu svetimavo. Ji dar apkalbėjo J.M. pono Butlerio pavaldinį Andrių Jurkšaitį, Varpūtėnuose gyvenantį, kad moka raganauti žmones, javus, gyvulius. Ji dar apkalbėjo Adomienę Grezienę, gyvenančią prie Namitos, viensėdžio je, Luokės valsčiuje, kuri moka raganauti kaip ir kitos. Ji dar apkalbėjo siuvėjęnę Talienę iš Patumės valsčiaus, kad moka raganauti žmones, gyvulius, javus. Šituos apkalbėjimus tiek tortūrose, tiek ir paskutiniame gyvenimo tarpnyje visos aukščiau minėtos patvirtino ir nė vieno asmens neatleido, tad jos pagal teisingą savo prisipažinimą drauge su Kuzma mistro pribagė buvo. Tų pačių aukščiau įrašytų metų liepos trečią dieną pagal pastarąjį apkalbėjimą, nesant mistro, apkalbėtiesiems pribagti J.M. ponas Martynas Naruševičius, Inflantų pataurininkis, turėdamas pavėdimą iš J.M. ponios Mikalojienės Smetienės, Žemaičių teisiėnės, prie manęs, jenerolo, trijų sudegintų raganų triskart apkalbėję Dovydą Puscį iš Gintinių sodžiaus pirmiausia į tortūras atiduoti liepė, o kai neprisipažino esąs raganius, bet nuo apkalbėjimo atleistas nebuvo, jis sudeginti nuveistas tapo. Tą pačią dieną J.M. ponas Naruševičienė apkalbėję savo pavaldinę Vasikienę ir tą pačią vietą savo prižiūrėtojai ponui Šiaučylai Jurgiui, kaip apkalbėję, pristatyti davė galią, o tas, ją pristatęs, pirmiausia į tortūras atidavė, ir toji neprisipažino esanti ragana — tik tai pažnyčioj mišų metu kunigą mintyse su žvėrimi

sulygino ir, esą, meduje tarp bičių, avilyje, sausą varlę rado ir velioniui J.M. Naruševičiui, savo ponui, su medum padavė, o kai buvo pastebėta, sakė, kad tai dariesi ne raganavimo tikslu. Ten pat J.M. ponas Fridrikas Butleris, atvykęs konfesatos metu, klausė per mane, jenerolą, ar karvių neraganavo, kad pieno neduotų, nieko neprisipažino. Tad aš, jenerolas, ką girdėjau iš to apkalbėjimo, kaip viršų išvardinta buvo, viską surašęs teisingai, pasirašau. Po šitos konfesatos mes, teisėjai, remdamiesi savo dekretu, pirmiau demaskuotų raganavimų kaltinamųjų, o paskiau keturių moterų iš to pat ordino panų valsčiaus triskart apkalbėti ir teismo galia sudeginti. Po tuo savo nutarimu šiandien savo pačių rankomis pasirašome. Rašyta Dirvėnuose tūkstantis šeši šimtai devyniasdešimt šeštų metų liepos mėnesio ketvirtą dieną.

Ši dekretą, viršų išdėstytą, pasirašau Teodoras Povilas Kaunackis mpr.

Šį dekretą kaip pakviestas ir paskirtas teisėjas

Andriejus Stanislovas Gužauskis

Prie šios bylos buvęs savo ranka pasirašau

Aleksandras Vaclovas Daugėla

Prie to buvau kaip teisėjas

Jonas Išliauskas

Mykolas Petras Geržadas, prie to buvęs

Prie to buvau

Laurynas Gužauskis

Prie to buvau

Steponas Jurgis Daugėla

Prie to buvau

Stanislovas Konstantinas Geržadas

Prie to buvau

Mykolas Jonas Sugaudis mpr.

KARIŲ KAPŲ TVARKYMAS

Žmogus miršta, jo kūną priima žemėlė, ir ten jis pavirsta į dulkes. Tačiau jo siela ir darbai pasilieka nemirtingai. Žmogaus vardas skamba per amžius, o jo atminimui statomi brangūs paminklai. Todėl visos kultūringos tautos gerbia savo mirusius. Juos laidoja gražiausiose vietose, tvarko ir puošia jų kapus. Ypač visos tautos gerbia žuvusius dėl tėvynės karius, nes jie paaukvoja savo gyvybę visos tautos gerovei. Gilioje senovėje lietuviai savo karžygių lavonus iškilmingai degindavo arba laidojo, o ant jų kapų supildavo kalnelius-piliakalnius, kurių daug išliko iki šiai dienai. Žuvusių karžygių darbus vaidilos apdainuodavo ir ragindavo gyvuosius sekti jų pavyzdžiu.

O kaip gi buvo tvarkomi karių kapai Lietuvoje ir kitose valstybėse? Pirmiausia ten ka paliešti Vokietiją, nes ten pavyzdinčiausiai buvo tvarkomi kapai.

Pirmojo karo metu vokiečių karių žuvo apie 2 milijonai. Pasibaigus karui, įsisteigę karių kapams tvarkyti įvairios draugijos, kurias apjungė „Volksbund fuer deutsche Kriegsgraberfuerorge“. 1929 m. ši sąjunga jau turėjo 1.315 skyrių su 140.000 narių. Karių kapams tvarkyti kiekvienas narys mokėjo po 1 markę į metus, be to, dar buvo gaunama vyriausybės pašalpa, lėšos iš įvairių rinklavių ir aukos. Pvz., 1928 m. sąjunga karių kapams tvarkyti išleido 1.075.745 markes. Be to, dar karių kapus globojo ir kitos organizacijos, kariuomenės dalys, įstaigos ir atskiri asmenys, kurie davė lėšų. Pvz., Kaune vokiečių karių kapines globojo sąjungos tautų valdyba. Gedulo dienomis (Volkstrauertag) ne tik vietinė vokiečių visuomenė puošdavo karių kapus, bet dar būdavo atsiųstų vainikų ir iš Vokietijos su įrašais „Gruss aus der Heimat“ (sveikinimas iš tėvynės).

Biržuose esančius vokiečių karių kapus globojo Hannoverio draugija, Panevėžyje — Essenio skyrius, Kelmėje — princas Ernst von Sachsen-Meiningen su Haubinda ir kt. Tenka pastebėti, kad vokiečiai labai gražiai tvarkė savo karių kapus, ką mes matėm Lietuvoje ir vėliau Vokietijoje. Dar tenka priminti, kad kai kuriose Lietuvos vietovėse nuo Pirmojo karo užsilikusius karių kapus tvarkė lietuviškos organizacijos. Tokie kapai man yra žinomi Rūdoso kaime, Gižų valsč. Miško pakraštyje,

slamančiais berželiais apsuptoje aikštelėje, išėjusi pirmajame kare žuvę vokiečių ir rusų kariai. Kapai buvo labai gražiai sutvarkyti, pastatyti kryžiuokai, ir visa aikštė aptverta tvora. Juos prižiūrėjo 21 Rūdoso šaulių būrys, už ką mirusiųjų giminės žodžiu ir raštu pareikšdavo nuoširdžią padėką.

Prancūzijoje karių kapus tvarkė prezidento globojama organizacija „Souvenir Francais“. Nariai mokėjo 3, 5 ir 10 frankų per metus, arba 100 frankų vieną kartą. Vyriausybė davė kiekvienam kapui tvarkyti 5 fr. per metus. Kiekvienas kapas buvo aprūpinamas cementiniu antkapiu ir špižiniu sukryžiuotų kardų formos kryžium su parašu. Vieno kapo sutvarkymas kainavo apie 60 fr. (24 litai). Kiekvienose kapinėse dar statomas mažas bendras paminklėlis su įrašu „Žuvusiems dėl Tėvynės“.

Italijoje žuvusiems karius pagerbt komisija (Cammissione Nazionale per le onoranze ai Caduti in guerra) įsteigta 1919 m. Lėšas davė valstybė. Italijoje yra 344 atskiri ros karių kapinės ir 1.494 karių kapinės bendrose parapijų kapinėse. Užsienyje esančius karių kapus tvarkė Italijos karo atstovai, pasiuntinybės ir konsulatai. Gimi nės prašant, žuvusiųjų palaikai valstybės lėšomis buvo parvežami į gimtinę.

Belgijoje karių kapus tvarko valstybė. Tam reikalui kasmet skiriama apie 2 mil. frankų.

Latvijoje karių kapus taip pat tvarkė valstybė ir tam reikalui skyrė po keliolika tukstančių latų. Ypač gražios brolių kapinės buvo įrengtos Rygoje, kurių nė žiaurūs okupantas nedrįsta išniekinti.

Lietuvoje karius laidojo dažniausiai be jokio plano. Pastatydavo paprasčiausius medinius kryžiuokus, ant kurių pieštuku parašydavo vėlonies vardą ir pavardę. Po kiek laiko tie parašai išbluko, kryžiuokai su puo, kapai susilygino su žemės paviršiumi, apžėlė žolė ir visiškai išnyko. Daugeliu atvejų trūko žinių, kur karys palaidotas. Kariuomenės dalys savo įsakymuose ir knygoose nepamėgdavo laidojimo vietos. O kapelionai ir klebonai dažniausiai neįrašydavo karių į bažnytnines mirusiųjų knygas. Tai daugelyje Lietuvos vietų buvo apleisti ir užmiršti karių kapai.

Esant tokiai padėčiai, susirado gailėstin-

gų žmonių ir organizacijų, pradėjusių tvarkyti karių kapus. Pats pirmasis karių kapams tvarkyti vienetas įsisteigė bene 1924 m. Tai Širvintų (Ukmergės apskr.) Komitetas. Jis parinko aukų ir sutvarkė karių kapus Širvintuose, Šešuoliuose ir Musniukuose. 1925 m. 8 pėst. K.K. Vaidoto pulkas ir skautai aptvarkė karių kapus Šiauliuose ir rapijos kapinėse. Vėliau Baisogalos ir Kupiškio šauliai sutvarkė karių kapus savo parapijų kapinėse. Bet bendro vieneto, kuris rūpintųsi visų karių kapų tvarkymo reikalais, dar vis nebuvo. Tik 1927 m. pava sarį Krašto apsaugos ministerija paskyrė Žuvusiųjų ir mirusiųjų karių kapams tvarkyti komisiją. Ši tuoj pradėjo rinkti žinias ir ėmėsi tvarkyti visoje Lietuvoje esančius karių kapus. Dailininkas Aleksandravičius padarė cementinio kryžiuoko projektą, kuris buvo komisijos priimtas ir Krašto apsaugos ministerio patvirtintas.

1929 m. Žuvusiųjų ir mirusiųjų karių kapams tvarkyti komisiją sudarė: pirmininkas — vyriausiojo štabo ūkio skyriaus viršininkas plk. lt. Vytautas Augustauskas ir nariai — vyr. štabo rūmų komendantas mjr. Pranas Šlapikas ir spaudos ir švietimo skyriaus kpt. Petras Jakštas.

V. Vytenietis

LAISKAI BONKOSE

Dreifuojančių bonkų greitis priklauso nuo vėjo greičio ir jūrų srovių tėkmės. Pučiant silpnam vėjui ir esant mažai tėkmei, bonka per 1 valandą praplaukia 1 jūrmyle. Pučiant stipriam vėjui ir didėlei jūros tėkmei, bonka plaukia 4 dienų mazgų greičiu arba 100 mylių per valandą. Tik, deja, neįmanoma nustatyti jos plaukimo krypties.

Brazilijos pajūryje buvo įmestos į jūrą dvi vienodo dydžio bonkos. Viena iš jų po 130 dienų buvo surasta prie Afrikos krantų, kita, keliavusi 196 dienas, prie Nikaragvos, netoli Panamos. Šis bandymas buvo pakartotas Atlanto vandenyno viduryje, ir bonkos po 350 dienų kelionės atsidūrė prie Prancūzijos krantų. Jas išmetė bangos vienu metu keliasdešimt centimetrų vieną nuo kitos.

Dreifuojančios bonkos yra nemaža padėjusios okeanografams, kartografams ir mokslininkams, tiriantiems jūrų sroves. Atsitinka, kad plaukiojančiose bonkose randami rašteliai su tragiškais pranešimais. Štai 1944 m. vasarą grupė žaidžiančių vaikų Mairo (JAV) pajūryje surado žiūrų bangų išmestą bonką ir joje tokio turinio raštelį: „Mūsų laivas skęsta: SOS signa lai nedavė teigiamų rezultatų. Mums artėja galas. Gal būt, šis raštelis pasieks Amerikos krantus“. Nustatyta, kad laiškas priklausė komandai laivo-naikintojo, kuris buvo torpeduotas ir paskandintas 1943 m. prie Gibraltaro.

O 1953 m. Tasmanijos pakrantėje rasta bonka su dviejų australų kareivių laišku, kurie 1916 m. plaukė į frontą. Vieno laiško autoriaus motina pažino savo sūnau braižą. Pasirodo, kad jis buvo žuvęs 1918 m.

Dar keistesnis atsitikimas įvyko su Matsujama, japonų jūreiviu. 1784 m. jis su 44 draugais išvyko ieškoti paslėptų turtų. Lai vas paskendo, o įgula išsigelbėjo vienoje Ramiojo vandenyno koralų salelėje. Išsekę, alkanas mirštantys Matsujama parašė medinėje lentelėje laivo žuvimo istoriją, įdėjo į bonką, užlakavo ir įmetė į jūrą. Ją bangos išmetė Hiramemuro kaimo pakrantėje, kuriame gimė minėtas jūreivis. Tai įvyko 1935 m. — 150 metų po laivo žuvimo.

Z. Gaigalas (M. ir G.)

Nesuprantami dalykai

(Atkelta iš 2 psl.)

dar ir kitų priežasčių, tačiau daugiau tą reikalą žinoję asmenys vieni jau nebegali pasakyti teisybės, o kiti, kaip man bent atrodo, samoningai tyli. Reikia manyti, kad mūsų vyriausybė turėjo daugiau informacijų, negu kad ir vyresnio laipsnio nerikuotės karininkas, didelis patriotas, karo samaitafijos tarnybos ir Karo Muziejaus viršininkas gen. Vl. Nagius - Nagevičius. Galimas dalykas, kad ir vyriausybė ir kariuomenės vadovybė nesuprato ar neįvertino, kokią didžiulę krizę išgyveno tuo metu Lietuvos valstybė. Mano nuomone, tada demobilizuodami savo kariuomenę mes pasidavėme.

Ta pačia proga meskime trumpą žvilgsnį į atsikuriančios Lietuvos laikotarpį. Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės pasibaigė 1920 m. gale, bet 1921 ir iš dalies 1922 m. saugumo sumetimais Lietuva laikė apie 60.000 vyrų kariuomenę - keturias pėstininkų ir vieną kavalerijos divizijas su atitinkamu kiekiu artilerijos, šarvuotų traukinių, inžinerijos dalinių ir pagalbinų užnugario tiekimo įstaigų. Tada I pasaulinio karo ir vokiečių trejų metų okupacijos išvarginta ir neturtinga Lietuva, vedusi dar dvejus metus kovas už savo laisvę, pajėgė laikyti tokią, palyginti, nemažą kariuomenę, o 1939 m., kada Lietuva ekonomiškai buvo nepalyginamai pajėgesnė, staiga po

ROMOS MIESTE

(KELIONES ĮSPŪDŽIAI)

Sakoma, kad trumpiausią pamokslą pasakęs kun. dr. Roy DeLamotte, Paine kolegijos (Augustoje, Georgijoje) kapelionas. To pamokslą pagrindinė mintis buvo: „Ką Kristus atsakytų, jei mes paklaustumė: Viešpatie, kas man yra tikėjimas?“ Pilnas atsakas į šį klausimą buvo: „Nieko“. Paklaustas, kiek laiko jis rengęs šį pamokslą, dr. DeLamotte atsakė: „Dvidešimt metų“.

Nežinau, ką minėtasis pamokslininkas turėjo galvoje, miglotai atsakydamas į savo klausimą. Gal būt, norėjo įteigti, kad, turint šv. Raštą su gausiais atsakais į įvairius klausimus bei priekaištus ir jo neskaitant, nederėtų dar kartą patosiškai klausiti apie Išganytojo misiją; gal norėjo savitai paryškinti tokio klausimo įžūlų grubumą.

Tačiau, jei mane šiandien kas nors paklaustų, kas padaro didžiausio įspūdžio Romoje, atsakyčiau: „Niekas“. Čia tiek sutelkta istorijos, tiek meno paminklų, pasaulinių ir religinių institucijų, kad sunku nusistatyti, kur pirmiau eiti ir ką pirmiau žiūrėti.

Romai, kaip tradicija sako, šiemet sukanca 2.718 metų amžiaus, tačiau ji amžinai jauna, nes yra tartum viso pasaulio širdis: čia gyvena Kristus vietininkas, čia tekėjo kankinių kraujas, čia daugelio šventų piligrimų žemiškos kelionės pagina.

Netoli kolosiejaus sena gatvė rieda pro imperatoriaus Konstantino triumfo arką, kuri atžymi šio imperatoriaus 312 metų pergalę. Tos pergalės pasėkoje krikščionių tikėjimas buvo pradėtas ne tik toleruoti, bet gerbti ir palaikyti.

Ši tolerancija siejasi su Milvijano tilto mūšiu, kada imperatorius regėjęs danguje kryžių ir šiuos žodžius: „Šiuo ženklu laimėsi“. Dėl to gal ne be prasmės tvirtinama, kad minėtoji arka simbolizuojaanti pagonybės žlugimą ir krikščionybės pražydėjimą.

Tai yra didinga romėnų triumfo arka, iš puošta didžiosios Apolono šventyklos reliefais ir pabrėžianti krikščionybės pergalę.

Tačiau grįškime prie Romos kilmės ir gerai žinomo padavimo apie dvynukus brolius Romulą ir Remą.

Senose kronikose užrašyta, kad vestalė Rhea Silva, susijungusi su dievaikiu Marsu, pagimdžiusi dvynukus Romulą ir Remą. Buvo įsakyta vaikus paskandinti Tiberio upėje, tačiau jie buvę stebuklingai išgelbėti ir rūpestingai Palatino kalno urve vilkės užauginti.

Ten, kur Nemunas banguoja

(Tarybinės spaudos ištraukos, kurios aiškos ir be aiškinimų)

Oi nelaimė, ką aš matau —
Širdį ver kaip yla:
Numylėtojo mano vietoj
Gyvena barzdyla.

A. Viena žindys

TAI SUMETAM?

Vyrai tiesino gatvę. Naują, gražią, plačią. Toji gatvė Panevėžyje Basanavičiaus vardu pavadinta. Tai pernai vyrai užskersavo draudžiamaisiais pravažiavimo žen-

Užaugę jie pasišovė ant Tiberio krantų pastatyti miestą. Susiginčiję jie susikovė, ir Remas buvęs nužudytas. Tačiau Romulas 752 m. prieš Kristų vis dėlto miestą pastatė.

Nuolat augęs miestas laiko bėgmėje buvo valdomas karalių, vėliau respublikos vadų, pagaliau imperatorių. Pastarųjų valdymo metu buvo užkariautos tuo laiku žinomos žemės, besidriekiančios apie Viduržemio jūrą. Buvo išgrįsti keliai, ištiesti garšūs akmenys vieškeliai, kuriais keliavo ne tik naujų pergalių ištroškę legionieriai, bet ir Evangelijos skelbėjai.

Imperatorių persekiojamų krikščionių kraujas buvo tikra Bažnyčios sėkla, kuri skalsiausiai suleido šaknis, kai krikščionių tikėjimą priėmė imperatorius Konstantinas.

Nuo tada krikščionybė, išlaisvinta iš persekiojimo siaubo, palikusi katakombas, išėjo į viešą gyvenimą. Entuziazmo apimtas imperatorius ne tik leido statyti garsiąsias bazilikas, bet ir pats savo rankomis prisidėjo prie Laterano bazilikos statybos.

Jo rūpesčiu popiežius šv. Silvestras buvo parkviestas iš Soracte kalno urvo, kuriame slapstėsi persekiojimo metu, į Romą, kur vadovavo bazilikos statybai.

IV amž. antrojoje pusėje buvo įpusėta šių puošnių ir garsių bažnyčių statyba: Laterano bazilikos (iki šių laikų šv. Tėvo katedros), šv. Petro, švč. Marijos, šv. Pauliaus už mūrų, šv. Lauryno už mūrų, šv. Kryžiaus, šv. Klemenso, šv. Martyno, šv. Prudencijos ir šv. Praksedos.

Šios bažnyčios iki šios dienos puošia amžinąjį Romos miestą.

Pro miriadus kolomnų, sudarančių tartum išskėstų rankų portiką ir surikiuotų po keturias, kopiu laiptų laiptais į šv. Petro baziliką.

Praėjęs pro šveicarių sargybinių, pamažėle rėžlinu milžiniška erdve nuo altoriaus prie altoriaus, žiūrindamas dviejų mirusių šv. popiežių palaikus, gausybę didžiulių statulų, nuostabių meno kūrinių. Ilgėliau sustojų prie Mykolo Angelo Pietos — skaismo Motinos ir naujai įrengtos Pijaus XII statulos. Paskum susimąstau prie šv. Petro kapo.

Tartum nenuosėda, visą valandą gurinėjau, kol pavargęs atsisėdau nuošalėje ir savimaine malda pavažu visus pažįstamus ir bičiulius Aukščiausiam.

(Bus daugiau)

RUDUO JAU ČIA, NETOLI IR KALĖDOS...

Dabar jau pats laikas pagalvoti ir paplanuoti, kokį dovanų siuntinį pasiųsti savo artimiesiems.

Padaryti tai paprasta ir lengva, taip pat ir pigu, pasinaudojant leidžiamų į Lietuvą siųsti prekių kainoraščiu, kurį gali gauti kiekvienas, pareikalavęs pas mus.

Tiems, kurie neturi daug laisvo laiko arba nežino, ką reikėtų siųsti, siūlom jau paruoštus praktiškus ir reikalingus siuntinius.

RK 1 (MOTERISKAS)

Vilnonė paltui medžiaga, itališkas nailoninis lietpaltis, nepermatomo japoniško nailono medžiaga suknelė, 4 jd., 2 p. vilnonių arba nailoninių kojinių, 1 vilnonė gėlėta arba su įvairiais raštais skarelė, 1 šilkinė skarelė, 2 biro, viln. megztukas ir labai graži dėžė šokolado. £25.0.0.

RK 2 (VYRIŠKAS)

Grynos vilnos nertinis, 3½ jardo kostiumui medžiagos, 2 nailono viršutiniai marškiniai, 2 p. vilnonių kojinių, 1 p. odinių pirštinių, 2 biro, 1 kaktaraštis, pritaikintas prie kostiumo, itališkas su diržu dėvimas nailoninis lietpaltis ir dėžė šokolado. £25.0.0.

Jungtinis RK 1 ir RK 2 siuntinys kainuoja

£45.0.0.

4 sv. taukų, pusė sv. arbatos, pusė sv. geriamojo šokolado, pusė sv. kakavos, 2 sv. ryžių, 5 sv. miltų, 1 dėž. Nescafe, 1 sv. saldainių, 1 sv. razinkų, 1 sv. cukraus, ketvirtis sv. pipirų, pusė sv. šokolado tik £10.0.0.

Tebesiunčiami mūsų anksčiau skelbtieji dideli pasisekimai turį siuntiniai: V-3 — 10½ jard. trims kostiumams medžiaga — £16.15.0; P-3 — trims paltams vilnonė medžiaga — £20.0.0; N-4 — 16 jardų nepermatomo nailono suknelėms — £15.0.0.

BALTIC STORES LTD.

(Z. JURAS)

421 HACKNEY RD., LONDON, E.2. ENGLAND.
Telef. SHO 8734

Seniausia šioje srityje lietuviška firma. Garantuotas su gavėjo parašu patvirtintas pristatymas laike 3-4 savaitių, visos siuntos registruotos ir apdraustos.

Persunčiame ir jūsų pačių sudarytus siuntinius.

Atstovai:

A. Kuzmickas, 31 Milton St. Eccles, Manchester.
L. Venckus, 7030 So. Talman Ave., Chicago, Ill., USA.
A. Kusinskis, 167 Colledge St. Apt. 2 Sudbury, Ontario, Canada.

J. Kuzmionis

L. Švalkus

DAKTARĖLIS

Jis už stalo tarytum teisėjas, o tu sėdies ir aiškini bėdą. Nors buvai šimtą kartų atėjęs, bet mikrobai dar gyvą vis ėda.

„You alright!“, ir vaistų tau prirašo, vėl tablečių ir skysčių iš naujo. Po tablečių, piliulė ar lašų — metų metais tu nuodiji kraują.

„You alright!“, popierėlius pavarto, pastabėlę įrašo į bylą. Bet jauti, kad artėjai kas kartą prie grabnyčios, duobės ir kodylo.

„You alright!“, skamba balsas kaip varis, „See in fortnight“ ir šypsni tau meta. Gal pasveiktu jį patį uždarius ir neurotikų skyriaus palatą.

(Iš knygos Antanas Smetona, žmogus ir valstybininkas)

Europos lietuvių kronika

MŪSŲ RĖMEJAI

Apsimokėdami už laikraštį ar Nidos Knygų Klubo leidinius, šie tautiečiai buvo malonūs dar pridėti aukų lietuviškam spausdintam žodžiui paremti: 3 dol. J. Vaisiūnas, 13 šil. P. Poviliūnas, po 8 šil. J. Strumskis, P. Čeponis ir M. Valikonis, po 3 šil. K. Počius, A. Navackas, V. Panavas ir K. Savonis.

LONDONAS

PROCESIJA Į KAPINES

Lapkričio 6 d., sekmadienį, 11 val., Šv. Kazimiero bažnyčioje Londone bus šv. Mišios už visus mirusius lietuvius.

3 val. p.p. visi renkasi prie Šv. Patricio kapinių koplyčios Leytonstone, Langthorne Rd., E.11, iš kur prasidės procesija su žvakėmis į lietuvių kapines. Žvakių bus galima įsigyti vietoje.

Šv. Patricio kapinės yra priglaudusios Londono lietuviškos kolonijos gyventojų jau ne šimtais, bet tūkstančiais. Po kapų plytybės pavaiškioje, pamatysime mums daug žinomų pavardžių pilkuose paminkluose. Tegu ta diena būna pabėdavimo su mūsų mirusiais artimaisiais diena.

RETA VIEŠNIA

Lietuvių Namuose lankėsi Brita Plonaitienė, švediškos kilmės, atvykusi aplankyti Londone gyvenančios savo dukters.

Ji su savo vyru Kristupu Plonaičiu jau 25 metai gyvena Švedijoje, netoli Gottenburgo. Prieš tai yra 8 metus gyvenusį Klai pėdoje.

Lietuvių Namuose ji apsirūpino lietuviškomis knygomis. Kalba lietuviškai ne tik su bet kur sutiktaisiais lietuviais, bet ir namuose.

NOTTINGHAMAS

VĖLINIŲ PROGA

Vėlinių oktavojė iki lapkričio 9 dienos įskaitytinai Liet. Jaunimo Židinio Aušros Vartų koplyčioje rytais 7.30 val., vakarais 8 val. vyksta ypatingos gedulingos pamaldos už mirusius, žuvusius tautiečius. Prie šv. Mišių, egzėkvių, gedulingų mišparų jungiasi lietuviai iš visos Didž. Britanijos. Ir visas lapkričio mėnuo skiriamas malda už mirusius.

PAGARBA MIRUSIEMS

Lapkričio 6 d., sekmadienį, 4 val., Nottinghamo lietuvių, susirinkusių į Southern, West Bridgford, Loughborough Rd., kapines pasimelsti už žuvusius, mirusius tautiečius. Nuo L. Jaunimo Židinio išvyks apie 3.30 val. Galima bus gauti ir žvakučių.

KETTERINGAS

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

DBLS Ketteringo Skyriaus Valdyba ruošia kariuomenės šventės minėjimą ir kviečia iš arti ir iš toli visus prisiminti praeitų laikų.

Minėjimas įvyks lapkričio 19 d., 7 val. vakare, Carrington St., Angel viešbutyje. Programoje bus paskaita, kurią skaitys DBLS atstovas iš Londono, o šokiams gros lietuviška kapela. Taip pat bus loterija ir veiks puikus baras iki 11 val.

Skyriaus Valdyba

MANCHESTERIS

JAUNŲJŲ PASISOKIMAS

Visi jaunieji iš arti ir toli, kol dar oras neatšalo, renkams Manchesterio Lietuvių Klubą salėje. Čia pašoksim, padainuosim ir linksmai namo važiuosim.

Gros mums puiki grupė. Nesuklyskime ir lapkričio 12 d., 6 val. vakaro, visi atvykime.

Rengėjai — Jaunieji Klubą nariai

KARIUOMENĖS MINĖJIMAS

LVS „Ramovė“ Manchesterio skyrius lapkričio 5 d., 5.30 val. p.p., Blackley Instituto salėje, Rochdale Rd., rengia

Kariuomenės šventės minėjimą.

Programoje: p. V. Andruskevičiaus paskaita ir meninė dalis, kurios metu pasirodys Bradfordo „Sūkury“ su vaidinimu, po nių kvartetu, mišriu oktetu ir tautiniais šokiais.

Po programos bus šokiai. Gros gera kapela.

Bufetas veiks iki 11 val. Kviečiami visi iš toliau ir arčiau atvykti į šį iškilmingą minėjimą.

Autobusai iš Cannon St. 17, 17x, 63, 60.

LIETUVISKOS PAMALDOS

DERBY — lapkr. 20 d., 11 val. Po pamaldų a.a. Stasio Pundžiaus antkapio šventinimas.

NOTTINGHAM — lapkr. 20 d., 11 val., L. Jaunimo Židinyje. Bus paminėta titulinė Aušros Vartų Marijos — Gailėstin-gumo Motinos — šventė.

CORBY — lapkričio 6 d., 12 val., St. Patrick's, Gainsborough Rd.

NOTTINGHAM — lapkričio 6 d., 11 val., Jaunimo Židinyje.

GLOUCESTER — lapkričio 12 d., 12 val., St. Peter's, London Rd.

STROUD — lapkričio 13 d., 12 val., Beeches Green.

ECCLES — lapkričio 13 d., 12.15 val.

BRADFORD — lapkričio 6 d., 12.30 v. Po pamaldų visi kviečiami į kapines aplankyti mūsų mirusiųjų kapus.

NOTTINGHAM — lapkričio 13 d., 12.30 v., St. Patrick's bažn.

BRADFORDAS

P a d e k a

Gerbiamesiems prieteliams, draugams, kaimynams ir visiems lietuviams, kurie brangiajam mano vyrui ir mudviejų vaikų tėvui a.a. Jonui Jurevičiui mirus, giliausio liūdesio valandoje asmeniškai ar raštu pareiškė mums nuosirdžią užuojautą; dalyvavusiems St. Mary R. Kat. bažnyčioje gedulingų Šv. Mišių aukoje ir nesigailėjusiems laiko vėloniui palaidėti ir amžinojo poilsio vietą — West Bowling kapines ir tenai dalyvavusiems paskutinėsios mirusių laidotuvių apeigose, mano asmeniškai ir mudviejų vaikų: Algirdo, Petro ir Birutės, vardu nuosirdžiausias lietuviškas a č i ū.

Pranė Jurevičienė

Nuosirdžiai dėkojame visoms organizacijoms ir brangiems tautiečiams, kurie didelio mums skausmo valandą dėl mano brangaus vyro ir mūsų sūnaus tėvo K. Klėgerio mirties pareiškė mums užuojautą.

P. Klėgerienė ir R. Klėgeris

Atitaisymas V. Lozoraitienės straipsnyje

V. Lozoraitienė prašo atitaisyti jos straipsnyje apie Karolį Poželą „Lietuvius neparodys pagarbos“ (Europos Lietuvis Nr. 38) klaidingai suminėtas „Svyturio“ numerį. Straipsnyje suminėtas „Svyturio“ Nr.6, o turėtų būti 1966 m. Nr. 4.

LIET. SODYBA

— Lapkričio 19 d., 8 val., Sodybos Klubas šaudymo sekcija ruošia pirmąjį žiemos sezono pobūvį-šokus. Gros geras vietinis orkestras. Visi lietuviai ir klubo nariai kviečiami dalyvauti.

Įėjimas (įskaitant užkandžius) 7/6 viename asmeniui.

— Artimiausioje ateityje numatomas pertvarkyti ir praplėsti Sodybos Klubą žiemos baras. Darbai numatomi atlikti iki gruodžio 10 d. Tą vakarą įvyksta antrasis šaudymo sekcijos organizuojamas pobūvis-šokiai.

Ta pačia proga, jei visi darbai bus laiku atlikti, numatomas naujai pertvarkyto baro įkurtuvės — alutis. Smulkiau apie tai bus pranešta vėliau.

NAUJA ILGO GROJIMO LIETUVOS

ATSIMINIMŲ PLOKSTELĖ

Šioje plokštelėje išgirsite: „Lietuva“ — dainuoja Lionė Juodytė; „Palikta šalis“ — A. Brazis; „Tėviškos namai“ — B. Budriūno. Kaina su persiuntimu — 2.10.0.

Turėdami namuose Lietuvių Enciklopedijos 35 tomus, visada joje rasite atsakymus ir bet kuriuos jums kilusius klausimus. Tai tautinis lobis tiek jums, tiek jūsų vaikams. Šiuo metu galima ją užsisakyti ir iš karto visus tomus, išskyrus 15 tomą, kuris skirtas specialiai Lietuvai ir taip pat netrukus pasirodys. Duodama išsimokėtinai.

Naujai išleista vaikams spalvavimo knyga „Algis ir Alytė“ su trumpais eilėraštais. Didelio formato, 20 puslapių. Graži dovana vaikams. Tik 4 šil. su persiuntimu. Lithuania under the Soviets — Portrait of the nation, 1940-45, by S. Vardys — 2.11.6.

Vysk. P. Bučio atsiminimai — 1.54. Baltosios pelytės kelionė į mėnulį — 11 š. J. Variakojis — 4 Pėstininkų Lietuvos karaliaus Mindaugo pulkas — 1.20.

N. Mazalaitė — Miestelis, kuris buvo mano — 0.18.6.

N. E. Suduvis — Vienų vieni — 1.94. G. Papini — Šv. Augustinas. Jo gyvenimas ir darbai — 1.20.

Gaunama: D a i n o r a , 14 Priory Rd., Kew, Surrey.

VOKIETIJA

PAMINĖTA TAUTOS ŠVENTĖ

Hamburgo lietuviai gražiai paminėjo Tautos šventę rugsėjo 10 d. Šv. Teresės parapijoje. Buvo atlaikytos bažnyčioje pamaldos. Jas laikė svečias kun. P. Girčius. Salėje buvo sugiedotas Tautos himnas ir gražiai pabendrauta. Stud. Arvydas Lingė davė pranešimą apie Pasaulio Lietuviškojo Jaunimo Kongresą Chicagoje. Pranešimas buvo labai įdomus ir vaizdžiai atliktas. Visi susirinkusieji padainavo liaudies dainų.

Linksmojoje dalyje buvo šokiai ir žaidimai. Akordeonu grojo Leonas Narkevičius. Jam už tai buvo labai dėkinga senesnioji karta, o jaunimas šoko tik pagal modernios muzikos ritmą. Jiems grojo vokiečių gimnazistų kvartetas.

DIDŽIAUSIOS LIETUVISKOS KAPINĖS

Geesthacht-Spakenbergo lietuviškos kapinės yra pačios didžiausios lietuviškos kapinės visoje Vokietijoje. Jas prižiūri vietos lietuviai, ypač uoliai jas tvarko vietos pirmininkas Adomas Midveris. Anksčiau kiek vienas lietuviškas kapas buvo pažymėtas ažuoliniu lietuviškais motyvais išraižytu kryžiumi. Ilgainiui šie kryžiai paseno ir su nyko. Dabar miesto valdyba pastatė kiekvienam užsieniečiui, kur nebuvo jokio ženklo, paminklinę lentą-akmenį su mirusiojo vardu, pavarde, gimimo ir mirtimo data. Taip šiandien kiekvienas lietuviškas kapas turi bent šią paminklinę lentą. Labai gražiai ir estetiškai atrodo.

Labai apleisti mūsų kapai yra Gluckstadte ir Reinbeke. Ten reikia įvykdyti specialią ekspediciją kapams tvarkyti.

MIRĖ P. GRABAUSKAITE

Spalio 18 d. Vechtos senelių prieglaudoje mirė Petronėlė Grabauskaitė, 69 m. amžiaus.

Palaidota vietos kapinėse spalio 22 d.

„KELIAUNINKAS“

Visockis Vladas vėl keliauja per pasaulį, skolindamasis pinigų, ieškodamas paramos iš tautiečių. Pinigai panaudojami pigiausios rūšies alkoholiui.

PRIMUMI NAUJI MOKINIAI

Vasario 16 gimnazijos naujasis direktorius kun. Dr. Bačinskas priima naujus mokinius ir mokytojus visus klases.

NAUJI BUTAI

Rendesburge, Neustadte ir Neumünsterioje galima gauti per Jungtinių Tautų Aukštąjį Komisarą naujus butus, vieno ir dviejų kambarių. Butai yra moderniai įrengti. Juos gali gauti tik tie asmenys, kurie turi tarptautinį pabėgėlio liudijimą. Rašyti prašymus šiuo adresu: Amt des Hohen Kommissars der Vereinten Nationen, 532 Bad Godesberg, Rheinallée 18.

TEN, KUR NEMUNAS BANGUOJA

(Atkelta iš 3 psl.)

mašinos), o iš viso padaryta nuostolių už 1181 rublį.

Pradėjo ieškoti kaltininko.

Gazifikacijos valdybos vyr. inžinierius V. Tiškevičius net akte atsisakė pasirašyti, nors dirbdami jo vyrai nesilaikė kasinėjo maisyklių. Šiluminių trasų vadovai mušė į krūtinę, kad net visas Panevėžys skambėjo, ir vienu balsu šaukė: „Nekalti mūsų vyrai!“

Statybos valdybos Nr. 3 darbų vykdytojas Šilinskas irgi ėmė verkšlenti, o kaltės nepripažino.

Visi kaltino miesto vietinio ūkio valdybą, kam toji pirma gatvę asfaltavo, o paskui tik buvo kasami kanalai.

Tada miesto vadovai sukvietė šių organizacijų vyrus į vieną vietą ir lipė akis į akį išsiaiškinti, kas atlygins padarytus nuostolius.

Po ilgų ginčų ir derybų kažkas pasiūlė tokį kompromisą:

— Vyrai, sumetam tą sumą, ir kvit. Kam mums pyktis, juk dar ne viena gatvė asfaltuosim.

Ir sumetė vyrai lengva ranka beveik 1200 rublių. Tik nepagalvokit, kad iš savo kišenės. Kam ją judinti, jei valstybės pinigų užtenka.

Tris kartus kažkas sumetė valstybės pinigų į vandenį uždedant ir vėl nuimant gatvės dangą priešais centrinę gatavę rūbų parduotuvę. Trečiąjį kartą, kaip juokauja panevėžiečiai, kažkas savo galvą buvo užasfaltavęs. Ir Panevėžyje tiesiog tapo tradicija: vieni kasa, kiti stato, treči laukia.

Dirbama konvejeriu. O lauko todėl, kad dar nė karto nė vienas niekas nepasiūlė nors rublį iš savos kišenės už padarytus nuostolius pridėti.

M. Žėnius

Panevėžys.

(„Šluota“, 1966 m. Nr. 19)

NUKENTĖJUSIEMS NUO NACIŲ

Nuo nacių nukentėjė ir padavę prašymus dėl atlyginimo, gali papildomas žinias suteikti iki 1967 m. kovo 31 dienos.

MIRUSIEJI

Liepos 31 d. tragiškai žuvo a.a. Juozas Kidulis, gimęs 1923.IX.15 d. Bebrusėje, Marijampolės apskr. Palaidotas rugpiūčio 3 d. Hambühren miestelio kapinėse.

Rugsėjo 2 d. mirė a.a. Marija Zaicaite -

Benderienė, gimusi 1890.XII.16 d. Balbieriškyje, Prienų valsč. Palaidota Osnabriuko (Eversburg) miesto kapinėse.

A.a. A. Drasdauskaitė-Apšnikaitienė, g. 1907.IX.6 Plungėje, mirė po ilgos ir sunkios ligos spalio 13 d. Hamburg - Langenhorn, Heidelberg ligoninėje. Palaidota spalio 19 d.

A.a. Kristijonas Šeferis, gimęs 1917.VIII. 18 d., mirė nuo širdies smūgio rugpiūčio 1 d. Hamburge. Palaidotas rugpiūčio 10 d. Palaidotas Hamburg - Ohlsdorf miesto kapinėse.

PRISIMINUS ATOSTOGAS SODYBOJE

Tikram poilsiui ne tiek svarbu prabanga, kiek aplinkuma, atitinkama nuotaika. Mums, benamiams, sunku, beveik neįmanoma svetimųjų žmonių jūroje surasti tokią aplinką, susidaryti tokią nuotaiką, kokios mes norėtume, kokia mums suprantama, kokia reikalinga tikram poilsiui. Pailsėti ir atsigauti galime tik savo lietuviškoje aplinkoje.

Visi žinome, kad sveikata yra brangiausias žmogaus turtas, gautas nemokamai, bet, ji praradus, nenuperkamas ir už aukso kainą. Todėl kiekvienas turime tą brangiausią turtą saugoti ir gautąsias vasaros atostogas dienas tinkamiausiam poilsiui sunaudoti, nes, tik savo sveikata patys rūpindamiesi, būsimieji ir sau ir savo artimui brangūs ir naudingi.

Suprantama, kad Lietuvių Sodybos vasarvietėje ilsėdamiesi nerandame nei prabangių įrengimų, nei puošnių salių. Bet kiekvienas ten atvykęs jaučiasi savųjų tarp, savo namuose, savo žemėje. O šito mūsų poilsiui ir sveikatai ir reikalinga, to mes nerandame kitur.

Vasarotojų Sodybai, kaip visuomet, taip ir šiemet netrūklo. Kadangi lietuviai visų vietų neužpildo, tuo pasinaudoja kitataučiai, ypač lenkai. Jų skaičius į vasaros pabaigą padaugėja, lietuvių sumažėja. Pavyzdžiui, rugpiūčio 6-13 d.d. savaitę pusę vasarotojų buvo lenkai. Minėtiosios savaitės oras buvo: viena diena saulėta, dvi dienos lijo, trys buvo ūkanotos. Taigi skautams buvo vargingos dienos stovyklauti.

Tenka gėrėtis Sodybos sutvarkymu: ten, kur buvo anksčiau laužai ir šiukšlynai, dabar stovi gražus baltas namukas, gražiai viduje įrengtas su visais patogumais. Teko šiame pensininkams skirtame namelyje apsistoti.

Zemiau, labiau į pakalnę, yra bulvių, kopūstų, salotų ir kitokių daržovių prisodinti.

Skaitytojų laišškai

DEL DBLS STRUKTŪROS

PAKEITIMO

E. L. Nr. 40 „Iš DBLS veiklos“ Dr. S. Kuzminsko paminėta, kad pasklidę gandai apie sumanymą pakeisti DBLS struktūrą. Tačiau jeigu iškiltų koks rimtas projektas, tai tas reikals būsiąs paskelbtas visiems nariams ir turės būti apsvaistytas DBLS suvažiavime.

Mano manymu, jeigu kas bręsta, reikėtų nelaukiant pasidalyti spaudoje, kad naujią - projektą galima būtų rimtai, nesukubant apsvaistyti. O kad reikalas pribrędęs reformai, tai aišku seniai, pasižiūrėjus į didelį skaičių nubyrėjusių narių. Dėl to negalima kaltinti nei tu, vadinamųjų juodų avių, pasiklausius jų prieštarių, nei centro valdžios, žinant jos grąžį darbą. Kaltintina, greičiausia, pati struktūra, kuri mažai pajudėjo nuo pat Sąjungos įkūrimo, taigi paseno ir neatitinka laiko reikalavimų.

Šiaip ar taip, visų dėka sustiprėta ekonominė, ir būtų atkreiptas dėmesys į vidaus reikalus, į jungimą visų lietuvių bendrą darbą. O jie tik tada įsijungs, kada pasijus aktyviai dalyvaujant Sąjungos gyvenime, turį balsą, esą reikalingi, kartu gaudą naudą ne tik kultūrinėje srityje, bet ir kiekvienoje kitoje.

Dvilypėje Sąjungos ir Namų Bendrovės veikloje turime eilę tarnautojų, ir jau pribrędęs reikalas, kad Sąjungos pirmininkas nebūtų „partimeris“, bet visą laiką paskirtų tam darbui, pasiimdams naują dvigubą rolę pirmininko - organizatoriaus. Jo centras ne Londonas, bet kiekviena vieta, kur yra kilęs reikalas, sumanymas, šventė, nelaimė ar kas kita. Naujo tipo pirmininkas savo buveinę galėtų turėti ir provincijoje, praplečiant kandidatų ribotą pasirinkimo skalę. Juk ir provincijoje yra visa eilė puikių organizatorių, veikėjų, kurie, nusiplovę fabriką dulkes, likusias jėgas atiduoda veiklai. Kodėl bent vieno jų neištraukti iš fabriko, nepatikėti darbo, kurį atliktų puikiai.

Reiktų perorganizuoti ir rinkimus į tarybą. Tarybos narius turėtų rinkti ne Londonas suvažiavę atstovai, bet apygardų lietuviai proporcingai narių skaičiui. Tada būtų ne tik sutauptyta laiko pačiame suvažiavime, bet kartu būtų duota progos platesnei masei dalyvauti organizaciniame gyvenime. Vien atstovo rinkimas tai tik ne-nuoseklumas, ir dėl to kartais pasitaiko, kad kai kurios apygardos turi po keletą atstovų, o kitos nė vieno.

Sąjungos suvažiavimai turėtų būti vykdomi iš eilės didesniuose lietuvių centruose. Pradžioje, kol pirkome namus Londone, buvo prasminga ir reikalinga įvertinti naująjį turtą. Dabar Sąjungos gyvenimą, nuotaikas ir reikalus reiktų nunešti į kiekvieną kampą. Neabejoju, kad suvažiavimai provincijoje išjudintų apsnūdimą ir pagyvintų veiklą.

Tai tik keli metmenys, kurie iškilo kalbant su tais pasitraukusiais iš Sąjungos gyvenimo. Būtų gera, kad daugiau kas pasisakytų prieš ar už, nes tai svarstytina dabar, kol dar toli suvažiavimo laikas.

R. Giedraitis

IR VASARĄ, IR ŽIEMĄ,
IR RUDENĮ, IR PAVASARĮ
ne tik maistu, bet ir kitomis gėrybėmis

Jei saviems padėti nori,
Padarysi tai tikrai,
Kreipkis tik tuojau pas TAURĄ,
Ir neliks kišenė kiura!

TAURAS

3, ST. DUNSTAN'S GARDENS,

LONDON, W.3.

Tel. ACO 4374

Atstovas Manchasteryje:
L. Puras, 79 Victoria Cres., Eccles,
Manchester.

Gazinio, alyvinio ir anglinio centrinio apšildymo specialistas J. Terulis. Adresas: 14 Priory Rd., Kew, Surrey. Tel: RIC 6377.

EUROPOS LIETUVIS — LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd., 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARK 2470.

Lėdžia Liet. Namų Akc. B-vė. Leidimo Tarybą sudaro DBLS V-ba ir Europos Liet. Bendruomenių pirmininkai.

Redakcija rankraščius taisy ir trumpina savo nuožūra.

Prenumeratos kaina: metams 50 šil.; dolerio kraštuose — 6 dol. metams; Vokietijoje — DM22.

Už laikraštį kieno nors spausdinamųjų šelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesima atsakomybės.